

Verksamhetsinriktning 2018-2022

PRIORITERADE FRÅGOR FÖR SHF 2018-2022

Samla och förmedla kunskap

- Stärka hembygdsrörelsens arbete med lokala arkiv
- Utveckla hembygdsrörelsens arbete med samlingsförvaltning
- Utveckla hembygdsrörelsens gemensamma IT-resurser

Natur- och kulturlandskapet

- Strategiskt arbete efter målsättningar i gemensamt kulturmiljöprogram

Särskilt angelägna frågor under perioden

- Föra fram hembygdsrörelsens värdegrund och perspektiv på ett kulturarv som är dynamiskt och berör alla människor oavsett bakgrund
- Stärka hembygdsrörelsens finansiering, privat genom insamling och offentligt genom bättre utnyttjande av olika bidragsordningar

1. Stärka hembygdsrörelsens arkivverksamhet

SHF behöver ägna större uppmärksamhet åt hembygdsrörelsens arbete med forskning och dokumentation. Enligt statistiken har 92 procent av hembygdsföreningarna arkiv och/eller ägnar sig åt utgivning av böcker och småskrifter eller lägger ut digitaliserade bilder och berättelser på internet. Statistiken visar också att alltför stor andel av hembygdsarkiven är undermåliga när det gäller förvaring och organisering och därför är det angeläget i bevarandesyfte att ge arkivfrågan ett större utrymme. Ett arbete med dokumentation och arkiv är därtill viktigt mot bakgrund av samhällsförändringar där många kulturmiljöer försvinner och kunskapen går förlorad när människor inte längre finns kvar för att berätta. Hembygdsrörelsens verksamhet vilar på en uttolkning av det lokalhistoriska materialet och det är angeläget att använda arkiven för att lyfta fram en mångfald perspektiv på kulturarvet. Här är det också viktigt med samverkan inom hembygdsrörelsen och med andra aktörer. Bedömningen är att hembygdsrörelsen kan utveckla samarbetet med släktforskning och arkivväsendet, både offentliga arkiv som lands- och kommunarkiv och med folkrörelsearkiven.

Mål under perioden:

- Ökad kunskap om arbete med dokumentation och digitalisering inom rörelsen
- Ökad samverkan mellan hembygdsrörelsen, arkivväsendet och släktforskarrörelsen

2. Stärka hembygdsrörelsens arbete med samlingsförvaltning

Hembygdsrörelsen har ett omfattande bestånd av föremål och byggnader. Samlingarna har sin tonvikt i det agrara samhället. Även om det finns gott om undantag i en rörelse med 2 000 föreningar, så har föremålssamlingarna i allmänhet tillkommit genom gåvor från ortsbefolkningen snarare än genom en metodisk insamling. Många gånger har kunskapen om proveniensens gått förlorad på vägen. Hembygdsrörelsen står inför en rad utmaningar. Hur kan föreningarna arbeta aktivt med insamling och dokumentation och samtidigt klara förvaltningen av tidigare generationers samlande? I vilken utsträckning kommer samlingsförvaltning att begränsa föreningarnas möjlighet till utveckling och arbete med andra angelägna frågor som t ex ett utåtriktat lokalt kulturmiljöarbete? Om föreningen vill fortsätta att driva ett museum, vilken kunskap behövs då för att utveckla samlingarna och vem kan tillhandahålla den? Det här är några perspektiv som hembygdsrörelsen behöver diskutera mer samlat under kommande år. I grund och botten handlar det om att söka en bättre balans mellan förvaltning och utveckling om hembygdsrörelsen som helhet ska utvecklas.

Mål under perioden

- Ökad kunskap i föreningarna om samlingsförvaltning och museiverksamhet
- Utvecklad samverkan mellan museer och hembygdsföreningar

3. Utveckla hembygdsrörelsens gemensamma resurser för IT

SHF har ett viktigt serviceåtagande att svara för en gemensam hemsida för alla medlemsförbund och föreningar. Sedan 2014 utgör även Bygdebänd en hemsidesportal med inriktning på lokalhistoria. Det är viktigt att båda hemsidorna utvecklas för att svara mot behov som delas av det stora flertalet medlemsföreningar och som drar nytta av tekniska innovationer inom IT-området. En bedömning är att riksförbundet behöver avsätta mer resurser för verksamheten för att uppnå god kvalitet och för att skapa bättre samordning av arbetet med de båda hemsidorna. Om möjligt bör SHF även tillhandahålla IT-lösningar i övrigt som efterfrågas av flertalet föreningar och som kan öka medlemsnyttan.

Mål under perioden

- Förbättrad kvalitet och säkerhet
- Förbättrad samordning och effektivt nyttjande av resurser

4. Strategiskt arbete efter målsättningar i gemensamt kulturmiljöprogram

SHF har under de senaste två åren utarbetat ett kulturmiljöprogram för ett strategiskt arbete med kulturmiljöfrågor. De statliga kulturmiljömålen och den europeiska landskapskonventionen är viktiga grunddokument vid sidan av de behov som hembygdsrörelsen uttryckt i dialoger inom SHF och genom motioner till riksstämman. Här återges programmets mål.

Övergripande mål under perioden

- Stärka skyddet för kulturmiljön
- Ökat engagemang för kulturmiljöarbetet inom hela rörelsen
- Ökad kunskap och förståelse hos samhället för kulturmiljöns värden
- Ökad kunskap och metodik i det lokala arbetet för att hävda kulturmiljöintresset
- Stärka inflytandet inom kulturmiljövården

Mål med samverkan riks och regionalt

- Utvecklat strategiskt arbete enligt kulturmiljöprogrammet
- Ökad samverkan med inom rörelsen och med andra intressenter inom området
- Formulera egna definitioner för centrala begrepp – hur rörelsen beskriver begrepp som hembygd, landskap, kulturmiljö – samt ange tydliga målsättningar för arbetet

Mål med insatser för lokala föreningar

- Ökad kunskap hos föreningar om påverkansmöjligheter, t ex hur man blir remissinstans och hur man i övrigt kan påverka genom dialog och kunskapsutbyte
- Öka kunskapen hos föreningar om lagstiftning, processen för översiktsplaner och detaljplaner, Plan- och bygglagen (PBL), Miljöbalken och Kulturmiljölagen
- Främja samarbete på kommunal nivå mellan föreningar

5. Ett dynamiskt kulturarv öppet för alla

Frågan om kulturarvets betydelse för kulturell identitet har haft mycket stor betydelse under senare år, i synnerhet sedan riksdagsvalet 2010. Ingen annan fråga har haft lika stor betydelse för politikernas syn på hembygdsrörelsen och för att bygga ett förtroende för SHF som samhällsaktör och demokratisk kraft. Bedömningen är att frågan kommer att vara fortsatt högaktuell under perioden 2018-2022. Samhället står inför stora utmaningar med att integrera nya medborgare och hembygdsrörelsen har en viktig demokratisk roll i lokalsamhället.

Mål under perioden

- Ökad kännedom om SHF:s grundsyn hos alla medlemmar och allmänhet
- Ökat stöd i opinionen för en dynamisk syn på kulturarvet som engagerar alla människor oavsett bakgrund
- Ökad folkbildning i frågan genom egna insatser och genom samarbete med studieförbund
- Ökat antal lokala initiativ till integration och erfarenhetsutbyte inom rörelsen

6. Stärka finansieringen av hembygdsrörelsen och kulturarvet

Riksstämman 2014 beslutade att SHF ska samla in pengar till stöd för hembygdsrörelsen.

I samband med hundraårsjubileet 2016 lanserades Sveriges Hembygdsfond som en möjlighet för

privatpersoner och företag att donera pengar till hembygdsrörelsens arbete med kulturarvet. Det är viktigt att hela hembygdsrörelsen står bakom insamlingen och ser det som en solidarisk åtgärd för kulturarvet.

SHF konstaterar att det också finns offentliga medel för finansiering av hembygdsrörelsens arbete med kulturarvet som idag inte nyttjas fullt ut. Riksförbundet bör därför lägga resurser på att stödja föreningar med kunskap om hur pengarna kan sökas. Riksförbundet ska även kunna bidra till tillkomst av projekt i samarbete med regionala förbund som drar fördel av medel via länsstyrelserna, t ex medel från EU:s landsbygdsprogram.

Mål under perioden

- Uppnå en grundfinansiering för Hembygdsfonden med 3 miljoner kronor
- Börja fördela medel från fonden till föreningarnas arbete
- Ökat antal ansökningar om medel från EU:s landsbygdsprogram för hembygdsföreningarnas arbete med bevarande och utveckling av natur- och kulturmiljöer

Hembygdsrörelsens finansiering är också en viktig fråga för föreningsutveckling, se förslag till gemensamma fokusområden.

FÖRSLAG TILL FOKUSOMRÅDEN FÖR HELA RÖRELSEN

För kommande fyraårsperiod föreslås att hela rörelsen - lokalt, regionalt och nationellt – fokuserar på tre viktiga områden till stöd för visionen:

- Förenings- och demokratiutveckling
- Barn och unga
- Landskapets förändring

Förslaget till fokusområden vill inkludera hela hembygdsrörelsen i en gemensam ansträngning. Det är viktigt att *samtliga* regionala förbund delar denna inriktning för att alla föreningar ska kunna bjudas in i arbetet. Ett första steg efter riksstämmans godkännande av fokusområden blir därför att i dialog med regionala förbund arbeta fram handlingsplaner för de kommande årens arbete.

1. Förenings- och demokratiutveckling

En förutsättning för SHF:s förmåga att skapa resultat i arbetet med kulturarvet är att hembygdsrörelsen såväl lokalt som regionalt och nationellt har en stark organisation i fas med samtiden. Det är viktigt att hembygdsrörelsens varumärke är starkt om vi ska kunna rekrytera medlemmar, nå resultat i insamlingsarbetet och vara framgångsrika i att påverka beslutsfattare till stöd för kulturarvet. Då kan vi också vara en attraktiv samarbetspartner, starka i förhandlingar med statsmakten och vinna respekt för vår kamp för kulturarvet.

Som en av Sveriges största folkrörelser har SHF också en viktig uppgift att bidra till att kunskapen och respekten för demokrati säkerställs i samhället. Vi behöver modernisera och utveckla det demokratiska arbetet för att motverka en långsiktig trend i samhället av minskande stöd för de traditionella folkrörelserna, vilket påverkar deras inflytande i samhällslivet.

Politiken för det civila samhället, där föreningslivets betydelse kommit att betonas under senare år, är ett tecken på att statsmakten ser folkrörelserna som en resurs i samhället. Det är positivt men en

folkrörelse måste också värna sitt oberoende och stå stark på egna ben oavsett politiska konjunkturer. En folkrörelse kan aldrig låta sig styras av politiken och kortsiktiga mål utan måste vägledas av sin egen idé.

Ett arbete med föreningsutveckling innebär bl.a. utveckling av

- Egenfinansiering
- Kommunikation – inom rörelsen och med samhället
- Varumärke – hur vi uppfattas
- Arbetsformer och organisation – hur vi möts, arbetar och samverkar inom rörelsen
- Styrning – planering, genomförande, resultatuppföljning och lärande
- Rekrytering – av medlemmar och funktionärer
- Regelverk – stadgar, medlemskap, organisation
- Värdskap och bemötande – för alla grupper
- Tillgänglighet – för alla grupper

Ett övergripande mål är att år 2022 vara en starkare folkrörelse än idag inom alla delar.

Delmål under perioden är

- Ökad medlemsrekrytering
- Ökad mångfald av funktionärer/aktiva medlemmar avseende kompetens, ålder, kön, kulturell bakgrund etc.
- Ökad egenfinansiering för arbetet med kulturarvet
- Ökat samarbete lokalt mellan hembygdsföreningar i kommunkretsar
- Ökad samsyn på ansvarsfördelning regionalt och riks
- Ökad samsyn på organisationens övergripande mål och organisering

För att nå dit behöver vi arbeta strategiskt med en rad olika insatser, t ex

- Styrelseutbildningar
- Utvecklade digitala plattformar för kommunikation och erfarenhetsutbyte
- Stämmobeslut omfattande riksförbund och regionala förbund i gemensamma frågor
- Policybeslut och rekommendationer riktade mot lokala föreningar
- Insatser av kampanjkaraktär i samarbete med studieförbund
- Konferenser regionalt och lokalt
- Projekt för ökad tillgänglighet, ungas delaktighet med mera

En handlingsplan för området arbetas fram under hösten 2017 och diskuteras på höstmötet för regionala förbund.

2. Barn och unga

Fokusområde 2 hänger nära samman med det föregående. Genom föreningsutveckling skapas förutsättningar för att utveckla verksamheter för barn och unga.

Barn och ungas intresse för kulturarvet och hembygdsrörelsen är en fråga som engagerar många medlemmar. Att föra kunskapen om det lokala kulturarvet vidare till nya generationer är också en del av hembygdsrörelsens ändamål och en fråga av stor betydelse för hembygdsrörelsens fortlevnad. Den unga generationen har idag tillgång till ett enormt och växande utbud av information och kunskap genom internet. Genom sociala medier kan man kommunicera med likasinnade över hela världen. Kunskapen om det lokala kulturarvet, om hembygdens historia, ger trygghet och identitet i

ett samhälle som förändrats och alltjämt förändras i snabb takt. Ett föreningsengagemang i unga år ger färdigheter i praktiskt demokratiskt arbete som betydelse för hela samhället.

En tydligare prioritering av barn och unga i hembygdsrörelsen under de kommande fyra åren ska leda till en utvecklad verksamhet *för, med och av* barn och unga. Övergripande mål under perioden är att få fler barn och unga som medlemmar.

Delmål under perioden är

- Ökad kännedom om hembygdsrörelsen hos barn och unga
- Ökat intresse för hembygdsrörelsen och det lokala kulturarvet hos barn och unga
- Ökning av antalet aktiviteter som riktar sig till barn och unga
- Ökning av antalet aktiviteter skapade av barn och unga
- Ökad samverkan med skola och fritidshem

Det kan innebära

- Inrättande av en ny form av medlemskap (se förslag till beslut)
- Bildande av en ungdomssektion
- Bildande av klubbverksamhet för de yngre, t ex upp till 14 år
- Inrättande av en ny utmärkelse för ungdomar som belöning för deras insatser (se förslag till beslut)
- Pedagogisk utveckling genom ökat samarbete med museer och andra aktörer samt ökat erfarenhetsutbyte inom hembygdsrörelsen

Styrelsen föreslår riksstämman att fatta beslut om två åtgärder redan 2017 (se punkten förslag till beslut i vissa frågor). Övriga frågor ska diskuteras i arbetet med en handlingsplan för arbetet med barn och unga som arbetas fram i dialog med regionala förbund.

3. Landskapets förändring

Landskapen förändras i snabb takt. I storstäderna medför hårt exploateringsstryck att äldre kulturmiljöer försvinner och på landsbygden förändras landskapen till följd av strukturella förändringar inom jordbruket, med stor påverkan på den biologiska mångfalden. Styrelsen vill under perioden 2018-2022 uppmana hela rörelsen att uppmärksamma allmänheten på detta, för att väcka debatt och ökad medvetenhet, för att därigenom mana politiker och samhällsplanerare till varsamhet i planering och beslut med inverkan på kultur- och naturlandskapet, på landsbygden likväl som i städerna.

Målsättningar för arbetet – se mål för strategiskt kulturmiljöarbete.